

● تحلیل‌ها و گزارش‌ها

اقدام‌های جامعه‌ی بین‌المللی در مبارزه با موادمخدر

در نوع اول، گیاهان به طور عمده در کشورهای در حال توسعه‌ی آسیا و امریکای لاتین کشت و بازار محصولات آن در کشورهای صنعتی اروپا و امریکای شمالی است. لذا تجارت این مواد از کشورهای جنوب به شمال می‌باشد. مواد مخدر روانگردان مصنوعی سیر تجاری عکس نوع اول را داشته و به طور عمده در کشورهای صنعتی تولید و در بازار جهان سوم مصرف می‌شود.

معضل قاچاق موادمخدر

قاچاق موادمخدر موضوعی است که سابقه‌ی طولانی در مذاکرات بین‌المللی دارد. با گسترش تجارت، قاچاق موادمخدر نیز آغاز گردید. در قرن نوزدهم، موادمخدر در اکثر نقاط جهان مورد استفاده بود، ولی مشکلات ناشی از استفاده موادمخدر در قرن بیستم نمایان شد.

استفاده از موادمخدر سابقه‌ی طولانی دارد و از قرن‌ها پیش از گیاهان برای مقابله با درد و کنترل بیماری‌ها استفاده می‌شده‌است. موادمخدر به عنوان دارو با استفاده‌ی مجاز برای هر جامعه‌ی لازم می‌باشد. ولی مشکل اعتیاد و وابستگی به موادمخدر برای استفاده‌های غیرپزشکی است. گیاهانی که موادمخدر از آن به دست می‌آید، قرن‌ها کشت می‌شده‌اند و به طور سنتی، استفاده آنان محدود به آسیا و برای استفاده سالمندان بوده، ولی استفاده از هروئین و کوکائین پدیده‌ی جدید و نتیجه‌ی قاچاق این مواد می‌باشد.

به طور کلی، دو نوع موادمخدر وجود دارد. یکی موادی که از گیاهان به ویژه خشخاش، کوکائین و حشیش به دست می‌آید. نوع دیگر، مواد روانگردان است که محصول مواد شیمیایی مصنوعی است.

عمده نصیب قاچاقچی‌هایی می‌شود که در کشورهای غربی، آن را توزیع می‌کنند. منافع مادی فوق‌العاده در قاچاق و فروش موادمخدر در کشورهای غربی، باعث ایجاد انگیزه در افزایش فعالیت‌های گروه‌های قاچاق می‌گردد. این منافع مادی هیچ‌گاه به کشورهای کشت‌کننده‌ی موادمخدر باز نگشته و در کشورهای غربی سرمایه‌گذاری می‌شود. منافع مادی کشورهای جهان سوم از کشت موادمخدر، مبالغ ناچیزی است که کشاورزها برای محصول خام خود دریافت و یا رشوه‌ی است که مقام‌های محلی از قاچاقچی‌ها دریافت می‌کنند. به طور مثال، قیمت یک کیلو هرویین در افغانستان ۱۰۰۰ دلار و همان مقدار هرویین در غرب ۳۰۰/۰۰۰ دلار می‌باشد، در حالی که کشاورز افغانی حداکثر ۱۰۰ دلار برای میزان مشابه محصول خود دریافت می‌کند.

کشاورزانی که در کشورهای جهان سوم به کشت گیاهان موادمخدر اشتغال دارند عمدتاً بسیار فقیر می‌باشند و بنابراین همواره تحت نفوذ قاچاقچی‌ها بوده و برای منافع بسیار کم، به کار خود ادامه می‌دهند. کشت گیاهان موادمخدر معمولاً در مناطقی است که دولت مرکزی کنترل بر آن نداشته یا حکومت قانون در آن کشور وجود ندارد. در دهه‌ی اخیر، گروه‌های قاچاقچی

شرکت انگلیسی «هندشرقی» با استفاده از تریاک نفوذ امپراتوری بریتانیا در چین را گسترش داد و با قصد افزایش منافع تجاری در ایجاد عدم ثبات در چین نقش عمده‌ی داشت. جنگ‌های تریاک از ۱۸۴۰ الی ۱۸۴۲ و از ۱۸۵۶ الی ۱۸۶۰ و تسخیر تجاری چین توسط نیروهای اروپایی، نتیجه‌ی مقاومت چینی‌ها با چنین سیاست‌هایی بود. شرکت‌های امریکایی نیز در این اقدام‌ها در کنار اروپایی‌ها حضور داشتند. در سال ۱۸۳۷، در حدود ۲۵۰۰ تن تریاک توسط شرکت‌های اروپایی و امریکایی به چین ارسال شد و شرکت‌های متعدد انگلیسی و امریکایی از این تجارت سود بسیاری بردند.

قاچاق بین‌المللی موادمخدر ریشه در اقتصاد سیاسی و ارزش‌های کشورها و مناطق مختلف جهان دارد. اگر چه اعتیاد به الکل بزرگ‌ترین سهم را در کشورهای غربی دارد، اما افزایش استفاده از موادمخدر خطرات عدیده‌ی را برای جوامع غربی خواهد داشت. در کشورهای جهان سوم نیز روند صعودی اعتیاد به موادمخدر خطر بزرگی برای هویت فرهنگی و اجتماعی جوامع و ملل داشته و سدی در مقابل توسعه‌ی آن کشورها می‌باشد.

موادمخدر اکثراً در کشورهای جهان‌سوم کشت می‌شود ولی منافع آن به طور

سازمان ملل متحد برای هماهنگی تلاش‌های جامعه‌ی بین‌المللی در مقابله با مشکل مواد مخدر سه ارگان ایجاد نموده و بیش از ۱۸۰ ماده را تحت کنترل بین‌المللی قرار داده‌است، ولی، کنوانسیون‌ها و بیانیه‌ها که همکاری بین کشورها در مبارزه با مواد مخدر را گوشزد نموده کافی نیست، چیزی که مورد نیاز است ایجاد برنامه‌ها و نظام‌هایی برای اجرای تصمیم‌ها است.

اقدام‌های جامعه‌ی بین‌المللی در مبارزه با مواد مخدر غیرقانونی

از اوایل قرن بیستم، جامعه‌ی بین‌المللی از طریق «جامعه‌ی ملل» و پس از آن از طریق «سازمان ملل متحد» نقش عمده‌ی در مبارزه با استفاده و قاچاق غیرقانونی مواد مخدر داشته‌است. طی دو دهه‌ی اخیر، دسترسی قاچاقچی‌ها به پیشرفت‌های فن‌آوری و تسلیحات، قدرت بیشتری به آنان برای بی‌ثباتی کشورها در جهت افزایش قدرت نفوذ گروه‌های قاچاق داده‌است. مقدار مواد مخدری که هر ساله توسط کشورهای مختلف کشف می‌گردند از زمان ایجاد نظام کنترل بین‌المللی و تدوین کنوانسیون‌ها در حال افزایش می‌باشد. راه‌های قاچاق مواد مخدر و نقاط ترانزیت نیز طی

مواد مخدر همانند دولت‌های مستقل، به هواپیما، دستگاه‌های مخابراتی پیچیده و ماهواره‌ی، انتقال الکترونیکی پول و سلاح‌های پیچیده مجهز شده‌اند. با فاسد نمودن مقام‌های محلی، پلیس و ارتش، قاچاقچی‌ها محیط مناسبی برای ادامه‌ی فعالیت خود در برخی از کشورها برقرار نموده‌اند و با توجه به دسترسی آنان به پول نقد فراوان، ادامه‌ی چنین وضعیتی برای آنان آسان می‌باشد. قاچاقچی‌های مواد مخدر در حوزه‌ی فعالیت خود اجازه نخواهند داد که دولت کنترل و قدرتی داشته باشد و با برقراری اصول دموکراسی و اجرای قانون در جوامع، مبارزه خواهند کرد. گروه‌های مواد مخدر منابع مالی برای فعالیت‌های تروریستی در جهت مقاصد سیاسی گروه‌ها در حوزه‌ی فعالیت خود را فراهم می‌کنند.

خطرات استفاده از مواد مخدر به حدی از اهمیت رسیده‌است که نیاز به یک برنامه‌ی جدی بیش از هر زمان دیگری دارد. از جمله سیاست‌هایی که در این مبارزه به آن نیاز می‌باشد، همکاری بین نیروهای انتظامی کشورها و تبادل اطلاعات برای جلوگیری از تولید، قاچاق و استفاده از مواد مخدر و تقویت ظرفیت نیروهای کشورها در مبارزه با قاچاق و قاچاقچی‌ها می‌باشد.

دهه‌های گذشته در حال گسترش بوده‌است.

تدوین قوانین بین‌المللی برای کنترل مواد مخدر غیرقانونی از سال ۱۹۰۹ آغاز و تاکنون به طور مداوم ادامه داشته است. آخرین قانون بین‌المللی تدوین شده در این مورد، کنوانسیون ۱۹۸۸ می‌باشد.

کمیسیون تریاک و کنوانسیون ۱۹۱۲

اولین اقدام‌های جامعه‌ی بین‌المللی در کنترل قاچاق مواد مخدر در سال ۱۹۰۹ بود که در آن کشور که به نام «کمیسیون تریاک» معروف شدند و در شانگهای، چین برای اولین کنفرانس بین‌المللی کنترل مواد مخدر به منظور تهیه‌ی یک معاهده در ایجاد محدودیت در حمل و نقل مواد مخدر گردهم آمدند. نتیجه‌ی این کنفرانس، اولین معاهده‌ی بین‌المللی در کنترل مواد مخدر، به نام «کنوانسیون بین‌المللی تریاک» بود که در سال ۱۹۱۲ در لاهه‌ی هلند امضا و در تاریخ ۱۱ فوریه ۱۹۱۵ لازم‌الاجرا شد. در این کنوانسیون، از کشورهای عضو درخواست شده بود که نهایت سعی خود را برای تهیه‌ی سیاست‌های ملی در جهت کنترل و نظارت بر تولید و قاچاق غیرقانونی مواد مخدر، مبذول دارند. این کنوانسیون هم چنین از دولت‌های عضو خواست که تولید، استفاده و فروش مورفین

برای استفاده‌های قانونی پزشکی را محدود نمایند.

در سال ۱۹۲۰، اولین اجلاس «جامعه‌ی ملل»، «کمیته‌ی مشورتی در مورد قاچاق تریاک و دیگر مواد مخدر خطرناک» را ایجاد نمود. نقش این کمیته‌ی مشورتی کمک به شورای «جامعه‌ی ملل» بود که بتواند در زمینه‌ی کنترل مواد مخدر فعالیت نماید. در طول عمر «جامعه‌ی ملل» همکاری‌های بین‌المللی در زمینه‌ی کنترل مواد مخدر باعث تدوین سه کنوانسیون تحت نظارت «جامعه‌ی ملل» شد.

کنوانسیون ۱۹۲۵

دومین «کنوانسیون بین‌المللی تریاک» معروف به کنوانسیون ۱۹۲۵ در ۲۵ سپتامبر ۱۹۲۸ لازم‌الاجرا گردید. براساس این کنوانسیون، «هیأت دایمی مرکزی» از متخصصان مستقل ایجاد گردید که وظیفه‌ی آن نظارت بر سیستم کنترل آماری بود که توسط این کنوانسیون آغاز گردید. به منظور اجرای این کنوانسیون، «هیأت دایمی مرکزی» یک نظام نظارتی وارداتی و صادراتی برای تجارت قانونی بین‌المللی مواد مخدر ایجاد نمود. نام «هیأت دایمی مرکزی» در سال‌های بعد به «هیأت دایمی مرکزی مواد مخدر» تغییر یافت. برطبق این

کنوانسیون ۱۹۳۶ و پروتکل ۱۹۵۳

اقدام بین‌المللی بعدی در جهت کنترل موادمخدر در سال ۱۹۳۶ بود که باعث تدوین «کنوانسیون تحدید قاچاق غیرقانونی موادمخدر خطرناک» در جهت مجازات قاچاقچیان موادمخدر گردید. این کنوانسیون در تاریخ ۲۶ سپتامبر ۱۹۳۹ لازم‌الاجرا گردید. در سال ۱۹۵۳ یک پروتکل جدید برای این کنوانسیون تدوین گردید که باعث محدودیت در استفاده از تریاک صرفاً برای مقاصد علمی و پزشکی از طریق توقف تولید اضافی قانونی بود. براساس این پروتکل، کشورها مقدار محدودی برای نیازهای خود نگهداری می‌نمودند. مجوز برای تولید تریاک برای صادرات به هفت کشور بلغارستان، یونان، هند، ایران، ترکیه، شوروی و یوگسلاوی داده شد. پروتکل «محدودیت و قانون‌مندی کشت گیاه تریاک، تولید، تجارت بین‌المللی و استفاده از تریاک» معروف به «پروتکل تریاک ۱۹۵۳» در تاریخ ۸ مارس ۱۹۶۳ لازم‌الاجرا گردید. این پروتکل به «هیأت مرکزی دائمی» مسؤولیت نظارت بر اجرای آن را محول نمود.

پروتکل ۱۹۴۶

بعد از جنگ جهانی دوم، «جامعه‌ی ملل» منحل و در سال ۱۹۴۶، سازمان «ملل

کنوانسیون، استعمال تریاک ممنوع اعلام گردید.

کنوانسیون ۱۹۳۱ و پروتکل ۱۹۴۸

سومین کنوانسیون بین‌المللی در زمینه‌ی کنترل موادمخدر، «کنوانسیون محدودیت تولید و قانون‌مندی توزیع موادمخدر» است که در سال ۱۹۳۱ تدوین و در ۹ ژوئیه‌ی ۱۹۳۳ لازم‌الاجرا گردید. هدف این معاهده، اعمال محدودیت در تولید موادمخدر به میزان مورد نیاز برای مقاصد علمی و پزشکی بود. این کنوانسیون، یک سیستم اجباری اعلام مقدار مورد نیاز قانونی موادمخدر ایجاد نمود که توسط «ارگان نظارت موادمخدر» مورد ارزیابی قرار می‌گرفت.

کنوانسیون ۱۹۳۱ فوق فهرستی از موادمخدری که کنترل بر آنان اعمال می‌شد مشخص نمود که عمدتاً شامل موادمخدر تولید شده از گیاهان تریاک، کوکا و حشیش بود و اشاره‌ی به مواد مخدر مصنوعی شیمیایی نشده بود. ولی تولید و مصرف موادمخدر مصنوعی شیمیایی عملاً آغاز و روبه گسترش بود. لذا در سال ۱۹۴۸، پروتکلی برای این کنوانسیون برای گسترش کنترل بین‌المللی بر موادمخدر مصنوعی شیمیایی تدوین یافت که در تاریخ ۱ دسامبر ۱۹۴۹ لازم‌الاجرا گردید.

موادمخدر» ملل متحد ارایه می‌شده‌است. «بخش موادمخدر» ملل متحد وظایف مختلفی در مورد معاهدات کنترل بین‌المللی موادمخدر داشته و زیرنظر مجمع عمومی، شورای اقتصادی و اجتماعی و کمیسیون موادمخدر فعالیت می‌نمود.

«کمیسیون موادمخدر» اولویت بالایی برای هماهنگی منطقه‌یی و مابین مناطق بین نسیروهای انتظامی کشورها قایل است و ارگان‌های فرعی برای این منظور به شرح زیر ایجاد نموده‌است: «کمیسیون فرعی در مورد قاچاق غیرقانونی موادمخدر و مسایل مربوطه در خاور نزدیک و میانه» و «رؤسای سازمان‌های مبارزه با موادمخدر» برای منطقه‌ی آسیا و پاسیفیک و افریقا.

کنوانسیون واحد ۱۹۶۱ و پروتکل ۱۹۷۲

در سال ۱۹۶۱، جامعه‌ی بین‌المللی تصمیم گرفت که قوانین بین‌المللی در زمینه‌ی مقابله با موادمخدر که از سال ۱۹۱۲ تا آن زمان ایجاد شده‌بود را در یک کنوانسیون واحد ادغام نماید. از زمان اولین معاهده در ۱۹۱۲، تا سال ۱۹۶۱، نه موافقتنامه‌ی بین‌المللی در مورد کنترل موادمخدر ایجاد شده‌بود که نظارت بر اجرای آنان را پیچیده نموده‌بود. «کنوانسیون واحد

متحد» مسؤولیت‌های مبارزه و کنترل موادمخدر جامعه‌ی ملل را به عهده گرفت. برای انتقال وظایف «جامعه‌ی ملل» در زمینه‌ی کنترل بین‌المللی موادمخدر به سازمان «ملل متحد»، پروتکلی در سال ۱۹۶۴ تهیه شد که در ۱۰ اکتبر ۱۹۶۷ لازم‌الاجرا گردید، پروتکل ۱۹۶۴ نشانگر اراده‌ی مصمم جامعه‌ی جهانی برای ادامه‌ی تلاش‌هایی که از سال ۱۹۱۲ در کنترل موادمخدر خطرناک ایجاد شده‌بود، می‌باشد.

وظایف «کمیته‌ی مشورتی» جامعه‌ی ملل به «کمیسیون موادمخدر» ملل متحد منتقل شد که توسط «شورای اقتصادی و اجتماعی» (اکوسوک) به عنوان یکی از کمیسیون‌های اجرایی و ارگان تصمیم‌گیری در کلیه‌ی موارد مربوط به موادمخدر ایجاد شده‌بود. وظیفه‌ی اصلی «کمیسیون موادمخدر» بررسی وضعیت جهانی موادمخدر و کمک به اکوسوک در بررسی اجرای کنوانسیون‌های بین‌المللی کنترل موادمخدر و تهیه‌ی موافقتنامه‌های جدید می‌باشد. در اولین اجلاس «کمیسیون موادمخدر» در نیویورک، ۱۵ کشور عضویت داشتند که در آن زمان ۵۴ کشور عضو سازمان ملل بودند. اکنون ۵۳ کشور عضو «کمیسیون موادمخدر» می‌باشند. خدمات دبیرخانه‌یی «کمیسیون موادمخدر» توسط «بخش

علمی محدود نمایند. نظام‌های اعلام آمار مواد مورد نیاز که براساس کنوانسیون‌های ۱۹۲۵ و ۱۹۳۱ ایجاد شده‌بود در این کنوانسیون حفظ گردید. هم چنین شرایط صادرات و واردات، سازوکار گزارش دهی دولتی، کنترل تولید مواد مخدر و تجارت آن و تبادل قوانین ملی که در کنوانسیون‌های قبلی ایجاد شده‌بود نیز در کنوانسیون واحد ۱۹۶۱ حفظ گردید. نظام کنترل مواد مخدر مصنوعی که براساس پروتکل ۱۹۴۸ ایجاد شده‌بود نیز در این کنوانسیون درج گردید. کنوانسیون واحد ۱۹۶۱، استعمال و خوردن تریاک، جویدن برگ کوکا و استعمال و استفاده غیرپزشکی حشیش را ممنوع نموده‌است. در این کنوانسیون، از دولت‌ها خواسته شده که استفاده از مواد مخدر خطرناکی مانند هروین را کنترل نمایند. این کنوانسیون مواد مخدر را در دو فهرست براساس استفاده پزشکی و درجه‌ی اعتیاد مواد تقسیم‌بندی نموده‌است. مواد مخدر در فهرست یک، تحت سازوکار کنترل کنوانسیون ۱۹۶۱ می‌باشند. اما مواد مخدر در فهرست شماره‌ی دو، عمدتاً برای استفاده‌ی پزشکی تعیین شده‌اند. پروتکل الحاقی ۱۹۷۲ این کنوانسیون از دولت‌های عضو درخواست نموده که در جهت جلوگیری از تولید غیرقانونی، قاچاق و استفاده مواد مخدر تلاش نمایند. این

۱۹۶۱ در مورد مواد مخدر» یکی از مهم‌ترین نتایج همکاری‌های بین‌المللی در زمینه‌ی کنترل مواد مخدر غیرقانونی می‌باشد. این کنوانسیون در تاریخ ۱۳ دسامبر ۱۹۶۴ لازم‌الاجرا گردید و در سال ۱۹۷۲ پروتکلی به آن اضافه شد. پروتکل ۱۹۷۲، کنوانسیون واحد را در زمینه‌ی جلوگیری از تولید غیرقانونی، قاچاق و مصرف مواد مخدر تقویت نموده و به مسأله‌ی مداوای معتادین نیز اشاره نموده‌است. پروتکل ۱۹۷۲ این کنوانسیون در تاریخ ۸ اوت ۱۹۷۵ لازم‌الاجرا شد.

براساس کنوانسیون واحد ۱۹۶۱، کلیه‌ی موافقتنامه‌های چندجانبه‌ی موجود در زمینه‌ی مواد مخدر ادغام، سیستم‌های نظارتی تسهیل و «هیأت بین‌المللی کنترل مواد مخدر» ایجاد گردید. ایجاد هیأت براساس این کنوانسیون، نتیجه‌ی ادغام «هیأت مرکزی دائمی» که توسط کنوانسیون ۱۹۲۵ ایجاد شده‌بود و «ارگان نظارت مواد مخدر» که توسط کنوانسیون ۱۹۳۱ ایجاد شده‌بود، می‌باشد.

براساس کنوانسیون واحد ۱۹۶۱ هم چنین، کلیه‌ی سیستم‌های کنترل موجود بر تولید مواد مخدر طبیعی ادامه می‌یابد و از کشورهای عضو درخواست شده که تولید گیاهان مواد مخدر را صرفاً برای نیازهای پزشکی و

پروتکل هم چنین، نیاز به مداوای معتادین به عنوان جایگزین یا علاوه بر مجازات حبس اشاره نموده است. براساس این پروتکل، «هیأت بین‌المللی کنترل موادمخدر» مسؤول است که بین عرضه و تقاضای موادمخدر برای مصارف پزشکی و علمی تعادل ایجاد نموده و از کشت، تولید، قاچاق و استفاده غیرقانونی موادمخدر جلوگیری نماید.

کنوانسیون ۱۹۷۱

بند ۱ ماده‌ی ۳۶ کنوانسیون واحد ۱۹۶۱ در مورد موادمخدر، کشت، تولید، ساخت، آماده‌سازی، فروش، توزیع، خرید و هرگونه حمل و صادرات و واردات موادمخدر را ممنوع و محکوم به مجازات دانسته است. در این کنوانسیون، مواد روانگردان مورد اشاره قرار نگرفته، در حالی که استفاده روزافزون این مواد موجب نگرانی جامعه‌ی بین‌المللی بوده است. بنابراین کنوانسیون دیگری توسط سازمان ملل متحد به منظور هماهنگی در کنترل مواد روانگردان تهیه گردید. در فوریه‌ی ۱۹۷۱، این کنوانسیون توسط نمایندگان تام‌الاختیار کشورها در کنفرانسی در وین تحت نظارت سازمان ملل متحد برای گسترش نظام کنترل بین‌المللی موادمخدر شامل انواع مواد روانگردان از قبیل

آمفتامین‌ها و ال‌سی دی و غیره مورد تصویب قرار گرفت. «کنوانسیون مواد روانگردان» در ۱۶ اوت ۱۹۷۶ لازم‌الاجرا گردید.

نظام کنترل کنوانسیون مواد روانگردان ۱۹۷۱، براساس کنوانسیون واحد ۱۹۶۱ می‌باشد. در کنوانسیون ۱۹۷۱، مواد روانگردان به چهار فهرست براساس مفیدبودن پزشکی مواد و خطرات بهداشت و سلامتی مردم به دلیل اعتیاد تقسیم گردید. براساس کنوانسیون ۱۹۷۱، تبلیغ برای این مواد ممنوع و کشورهای عضو موظف شده‌اند که نظام کنترل بر تولید، واردات، صادرات، توزیع و مؤسسه‌هایی که از این مواد استفاده می‌کنند، ایجاد نمایند. عالجه، آموزش و مداوای افراد معتاد به مواد روانگردان نیز در این کنوانسیون مورد اشاره قرار گرفته و از کشورهای عضو در خواست شده که از عالجه، آموزش، نگهداری و مداوا به عنوان مکمل مجازات یا جایگزین آن استفاده نمایند. هیأت بین‌المللی کنترل موادمخدر و کمیسیون موادمخدر مسؤول اجرای این معاهده می‌باشند.

صندوق ملل متحد برای کنترل سوء استعمال موادمخدر

«صندوق ملل متحد برای کنترل سوء استعمال موادمخدر» در سال ۱۹۷۱ ایجاد شده

تقاضای غیرقانونی و جلوگیری از استفاده غیرمناسب از موادقانونی موادمخدر و مداوا و معالجه‌ی معتادین اشاره شده‌است.

اجرای «راهبرد کنترل بین‌المللی سوء استفاده از موادمخدر» هر ساله توسط گزارش «شورای اقتصادی و اجتماعی» به مجمع عمومی ملل متحد مورد ارزیابی قرار می‌گرفت. در سال ۱۹۹۰، «برنامه‌ی اجرایی جهانی» جایگزین این راهبرد قرار گرفت.

بیانیه‌ی کنترل قاچاق موادمخدر و سوء استفاده از مواد مخدر ۱۹۸۴

مجمع عمومی ملل متحد در دسامبر ۱۹۸۴، «بیانیه‌ی کنترل قاچاق موادمخدر و سوء استفاده از مواد مخدر» را مورد تصویب قرارداد. در این بیانیه آمده‌است که عرضه و تقاضای غیرقانونی، سوء استفاده و قاچاق غیرقانونی موادمخدر از پیشرفت اجتماعی و اقتصادی جوامع جلوگیری کرده و به عنوان یک تهدید مهم علیه امنیت و توسعه‌ی بسیاری از کشورها و مردم تلقی شده و باید از کلیه‌ی طرق قانونی و اخلاقی در سطح ملی، منطقه‌ی و بین‌المللی با آن مبارزه نمود. در این بیانیه، از بین بردن موادمخدر غیرقانونی به عنوان یک وظیفه‌ی جمعی کلیه‌ی کشورها تلقی شده‌است.

که وظیفه آن کمک به جامعه‌ی بین‌المللی و کشورهای عضو در تأمین بودجه‌ی طرح‌ها در جهت کاهش عرضه و تقاضا برای موادمخدر بوده‌است. کشورهای صنعتی مبالغ قابل توجهی به این صندوق کمک کردند که از آن طریق طرح‌های مختلفی در کشورهای متعدد و مناطق مختلف دنیا برای اجرای موافقتنامه‌های بین‌المللی اجرا شد. در سال ۱۹۹۰، صندوق برنامه‌ی کنترل موادمخدر ملل متحد، جایگزین این صندوق شد.

راهبرد کنترل بین‌المللی سوء استفاده از موادمخدر

در سال ۱۹۸۱، با افزایش سریع در استفاده غیرقانونی از موادمخدر و قاچاق این مواد، «راهبرد کنترل بین‌المللی سوء استفاده از موادمخدر» به عنوان یک راهبرد جامع برای کنترل درازمدت این موادتدوین گردید. این راهبرد به کلیه‌ی موارد کنترل موادمخدر، سوء استفاده، قاچاق، مداوا و معالجه، کشت جایگزین و پیشنهادهای کشورها پرداخته است. در این راهبرد، به همکاری بین‌المللی به منظور پیشبرد نظام کنترل موادمخدر، حفظ تعادل بین عرضه و تقاضای قانونی موادمخدر و از بین بردن عرضه‌ی غیرقانونی، کاهش قاچاق، کاهش

کنفرانس بین‌المللی سوء استعمال موادمخدر و

قاچاق غیرقانونی ۱۹۸۷

اولین کنفرانس ملل متحد در سطح وزرا در مورد سوء استفاده از موادمخدر و قاچاق غیرقانونی آن از ۱۷ الی ۲۶ ژوئن ۱۹۸۷ در وین برگزار گردید. این کنفرانس توسط دبیرکل ملل متحد، آقای پرز دکوتیار، با هدف ابراز اراده‌ی سیاسی کشورها در مبارزه با این مواد پیشنهاد شده بود. کنفرانس وزرا در سال ۱۹۸۷ چارچوبی برای پیشگیری، کاهش تقاضا و کنترل عرضه‌ی غیرقانونی، جلوگیری از قاچاق و مداوا و معالجه‌ی معتادین به موادمخدر تصویب نمود. بیانیه‌ی این کنفرانس، اراده‌ی سیاسی جامعه‌ی بین‌المللی در اعمال اقدام‌هایی در مبارزه با سوء استفاده‌ی موادمخدر و قاچاق آن در جهت هدف‌نهایی جامعه، بدون سوء استعمال موادمخدر را مورد تأکید قرار داده است. در این کنفرانس، نمایندگان ۱۳۸ کشور شرکت داشتند. در بیانیه‌ی این کنفرانس آمده است که: «ما مسؤولیت جمعی کشورها در ارابه‌ی منابع مناسب برای از بین بردن تولید، قاچاق و سوء استفاده‌ی موادمخدر غیرقانونی را مورد شناسایی قرار می‌دهیم.»

کنوانسیون ۱۹۸۸

در سال ۱۹۸۸، «کنوانسیون ملل متحد علیه قاچاق غیرقانونی موادمخدر و مواد روانگردان» توسط کنفرانس نمایندگان تام‌الاختیار کشورها تحت نظارت ملل متحد مورد تصویب قرار گرفت. این کنوانسیون در ۱۱ نوامبر ۱۹۹۰ لازم‌الاجرا گردید. هدف این کنوانسیون، جلوگیری از استفاده مادی و آزادی تردد قاچاقچی‌ها می‌باشد. قاچاق موادمخدر میلیاردها دلار استفاده‌ی مادی دارد که همه‌ی کشورهای کوچک با بزرگ را تهدید می‌نماید. این کنوانسیون به موضوع‌های بلوکه کردن، ردیابی و توقیف منافع مالی و اموال قاچاقچی‌ها اشاره و همکاری قضایی بین‌المللی و استرداد قاچاقچی‌های بزرگ را مورد تأکید قرار داده است. کشورهای عضو هم چنین متعهد شده‌اند که از استفاده غیرقانونی موادمخدر استفاده می‌شود، جلوگیری کنند. همکاری‌های فوق شامل ضبط منافع ناشی از جرایم موادمخدر، استرداد، همکاری حقوقی، انتقال منافع، حمل کنترل‌شده، قاچاق غیرقانونی از دریا و غیره می‌باشد.

متحد برای کنترل سوء استعمال مواد مخدر» گردید. از سال ۱۹۹۱، «برنامه‌ی کنترل مواد مخدر ملل متحد» هماهنگی کلیدی اقدام‌های مواد مخدر ملل متحد را به عهده داشته‌است. وظیفه‌ی آن بررسی روند تولید، مصرف و قاچاق مواد مخدر و هم چنین پیشبرد اجرای معاهدات کنترل مواد مخدر می‌باشد. در سال ۱۹۹۲، مجمع عمومی صندوق «برنامه‌ی کنترل مواد مخدر ملل متحد» را ایجاد نمود که جایگزین «صندوق ملل متحد برای کنترل سوء استعمال مواد مخدر» گردید. مدیر اجرایی این «برنامه»، معاون دبیرکل ملل متحد و مدیرکل دفتر ملل متحد در وین می‌باشد که هم چنین مدیریت این صندوق را به عهده دارد. «برنامه‌ی کنترل مواد مخدر ملل متحد» هدایت تلاش‌های بین‌المللی در زمینه‌ی مبارزه با مواد مخدر را به عهده دارد.

ایجاد دفتر کنترل مواد مخدر و جلوگیری از جرم

۱۹۹۷

در سال ۱۹۹۷، «دفتر کنترل مواد مخدر و جلوگیری از جرم» در وین ایجاد گردید که از جمله برنامه‌های تغییر ساختار دبیرکل ملل متحد بود که به منظور پیشبرد ظرفیت ملل متحد در برخورد با مسایل بین‌المللی مواد مخدر

هفدهمین اجلاس ویژه‌ی مجمع عمومی ۱۹۹۰

هفدهمین اجلاس ویژه‌ی مجمع عمومی در مارس ۱۹۹۰ برای بررسی گسترش همکاری‌های بین‌المللی علیه تولید، عرضه، تقاضا، قاچاق و توزیع مواد مخدر در سازمان ملل متحد برگزار شد. براین اساس، «برنامه‌ی اجرایی جهانی» تصویب و دهه‌ی پایانی این سده را دهه‌ی ملل متحد علیه سوء استعمال مواد مخدر نام‌گذاری نمود. برنامه‌ی اجرایی جهانی مصوبه‌ی ۱۹۹۰ علیه تولید، عرضه، تقاضا، قاچاق و توزیع غیرقانونی مواد مخدر و مواد روانگردان با هدف دستیابی به جامعه‌ی بین‌المللی بدون مواد مخدر غیرقانونی و سوء استفاده این مواد تهیه شده‌است. بررسی اجرای آن هر ساله در دستور کار کمیسیون مواد مخدر قرار داشته‌است.

ایجاد برنامه‌ی بین‌المللی کنترل مواد مخدر

۱۹۹۰

در سال ۱۹۹۰، مجمع عمومی ملل متحد در قطعنامه‌ی شماره‌ی ۴۵/۱۷۹، «برنامه‌ی کنترل مواد مخدر ملل متحد» را تأسیس نمود که جایگزین «بخش مواد مخدر» دبیرخانه‌ی ملل متحد، دبیرخانه‌ی «هیأت بین‌المللی کنترل مواد مخدر» و «صندوق ملل

و جرایم فراملی اجرا گردید. ایجاد این «دفتر» با ادغام «برنامه‌ی کنترل موادمخدر ملل متحد» و «مرکز پیشگیری از جرم بین‌المللی» صورت گرفت که بر هر دو بخش نظارت کلی دارد.

بیستمین اجلاس ویژه‌ی مجمع عمومی ۱۹۹۸

بیستمین اجلاس ویژه‌ی مجمع عمومی ملل متحد در ژوئن ۱۹۹۸ در نیویورک با هدف ارزیابی وضعیت فعلی موادمخدر غیرقانونی و تمرکز بر راهبرد برای قرن بیست و یکم شامل کلیه‌ی جوانب مشکل موادمخدر برگزار شد. در این اجلاس، شش موضوع اصلی برای بحث به شرح زیر مشخص شده‌بود: همکاری قضایی، موادشیمیایی تولیدکننده‌ی مواد مخدر، آفتامین‌ها، کاهش تقاضا، تطهیر پول و از بین بردن کشت غیرقانونی موادمخدر و کشت جایگزین. اجلاس ویژه، مسؤلیت مشترک کلیه‌ی کشورها را مورد شناسایی قرار داده و نقش اساسی ملل متحد در هدایت اقدام‌های بین‌المللی در مبارزه با مشکل جهانی مواد مخدر را مورد تأکید قرار داد. بیانیه‌ی اصول کاهش تقاضای موادمخدر در اجلاس ویژه مورد تصویب قرار گرفت که براساس کاهش تقاضا به عنوان یک بخش اصلی راهبرد جدید مورد تأکید قرار گرفت.

نگاهی به اقدام‌های بین‌المللی بیانگر آن است که جامعه‌ی جهانی در دو سه دهه‌ی اخیر توجه خاصی به معضل موادمخدر نموده و با تصویب کنوانسیون‌های جهانی در پی متوقف نمودن سوء استفاده از این مواد برآمده‌است. این اهتمام ویژه به بحث موادغیرقانونی موادمخدر در این دوره‌ی خاص تاریخی زمینه‌های گوناگونی دارد. اول این که در این سال‌ها پدیده‌ی جهانی شدن^۱ اقتصاد رخ نموده‌است و با در نظر گرفتن حجم سرمایه‌یی که در بازار موادمخدر نقل و انتقال می‌یابد، می‌توان دریافت تا چه اندازه سرمایه‌های غیرقانونی در اقتصاد جهانی در گردش است. سرمایه‌یی که به دلیل سیال بودنش می‌تواند، تهدیدی جدی برای اقتصاد کشورهای ریز و درشت جهان باشد. اکنون بسیاری از تلاش‌ها در امر مبارزه با مصرف غیرقانونی موادمخدر به تلاش برای دورنگهداشتن سرمایه‌های حاصل از تجارت موادمخدر از سرمایه‌های ملی کشورها که در روند صحیح اقتصادی جریان دارند، معطوف شده‌است.

دوم این که در راستای همان جهانی شدن مشاهده می‌شود که نقل و انتقال این مواد

1. Globalization

دارویی داشت و به ندرت به صورت تفننی مورد استفاده واقع می‌شد در قرن بیستم به صورت فراگیر همه‌ی مرزها را در نور دید و در میان تمامی طبقات اجتماع بروز و شیوع یافت. اکنون جوامع اروپایی به شدت نگران تأثیر سوئی هستند که مصرف موادمخدر بر روی بازدهی کاری کارمندان و کارگران این گونه جوامع به جای می‌گذارد. در سال‌های اخیر در امریکا و اروپا مصرف این گونه مواد به صورت نوعی ارزش درآمده و هم‌سین امر دولتمردان این کشورها را به فکر چاره‌جویی انداخته است. ستاره‌های مورد علاقه‌ی جوانان در این گونه جوامع بعضاً معتاد به موادمخدر و جوان غربی ماده‌ی مخدر را به عنوان نوعی سرگرمی و تفننی که آزادی‌های رایج جامعه‌ی غربی نیز اجزای مصرف آنها را به او داده‌است، می‌نگرد. شیوع بی‌رویه‌ی این گونه مواد در جوامع غیرغربی نیز دلایل خاص خود را دارد که به طور عمده برخاسته از مشکلات اقتصادی، شرایط ناهنجار زندگی و مشکلات اجتماعی است. در مجموع، موادمخدر در جهان بیش از پیش توانایی افراد در محیط‌های کاری و آموزشی را کاهش داده و سلامتی آنان را به خطر انداخته است. هزینه‌ی که کشورهای مختلف برای درمان معتادین مصرف می‌کنند، رویه افزایش است و برای

از محدوده‌ی مرزهای یک کشور فراتر رفته و موادی که در شرق جهان تولید شده، در غرب به فروش و مصرف می‌رسد. ایجاد باندهای قاچاق موادمخدر که گهگاه اقدام‌های آنان با جرایم سخت جنایی نیز همراه است به صورت پدیده‌ی دامن‌گستر در عرصه‌ی جهانی درآمده‌است. این باندها به راحتی مرز کشورها را در می‌نوردند و موادمخدر را به طرق گوناگون از نظارت و کنترل ملی و بین‌المللی دور نگاه می‌دارند و با منافع سرشار آن را در بازار پرسود غرب به فروش رسانند. گسترش دامنه‌ی چنین اقدام‌های باعث گردیده تا در چارچوب سازمان ملل مقدمه‌های کنوانسیون تحت عنوان «کنوانسیون جرایم سازمان یافته فراملی» شکل گیرد که یکی از اهداف آن برخورد جهانی با چنین باندهای قاچاق می‌باشد. بدیهی است که این اقدام‌های غیرقانونی امنیت مرزی و حتی اجتماعی کشورها را به شدت تهدید می‌کند به خصوص اگر این قاچاقچی‌ها مانند قاچاقچی‌هایی که از طریق ایران موادمخدر را حمل می‌کنند، مسلح به سلاح‌های گرم نیز باشند. دلیل دیگری که بیانگر اقدام‌های جاری در امر مبارزه و کنترل موادمخدر است، شیوع بی‌رویه‌ی آن در سطح جهان می‌باشد. موادمخدر که تا یکی دو قرن پیش به طور عمده مصرف

کشورهایی که نمی‌توانند در زمینه‌های درمان هزینه‌های بالایی صرف کنند، مشکل بسیار پیچیده و لاینحل می‌شود. در کنار عمل و انگیزه‌های یاد شده باید اشاره نمود که جمعیت روبه افزایش جهان نیز هشدار دیگری در مورد تهدید آینده‌ی موادمخدر است. افزایش جمعیت به خودی خود افزایش مشکلات جوامع را نیز به دنبال دارد و این خود زمینه را برای شیوع مصرف این گونه مواد فراهم می‌سازد. این گونه جوامع به طور عمده در برابر پخش موادمخدر بی‌دفاع هستند و لذا استفاده‌ی محدود آن در مدت زمان کوتاهی به استفاده‌ی همه جانبه‌ی آن منجر خواهد شد.

در کنار علل و انگیزه‌های فوق موارد دیگری را نیز می‌توان برشمرد اما آنچه به عنوان نتیجه‌ی بحث، مهم و اساسی به نظر می‌رسد این است که معضل موادمخدر اکنون به صورت معضلی اساسی در برابر آینده‌ی بشر درآمده است و لذا کشورهایی که بتوانند خود را در برابر این گونه مواد مصون نگاه دارند، یکی از اصلی‌ترین ابزار پیشرفت را در دست خواهند داشت. به عبارات دیگر می‌توان گفت به تدریج یکی از شاخص‌های توسعه، میزان مصونیت یک کشور در برابر موادمخدر خواهد بود.

محمدرضا امیرخیزی

شُرُوبْ شِکَاہِ عِلْمِ اِنْسَانِیِّ وَ مَطَالَعَاتِ فَرْہَنجِیِّ
پرتال جامع علوم انسانی